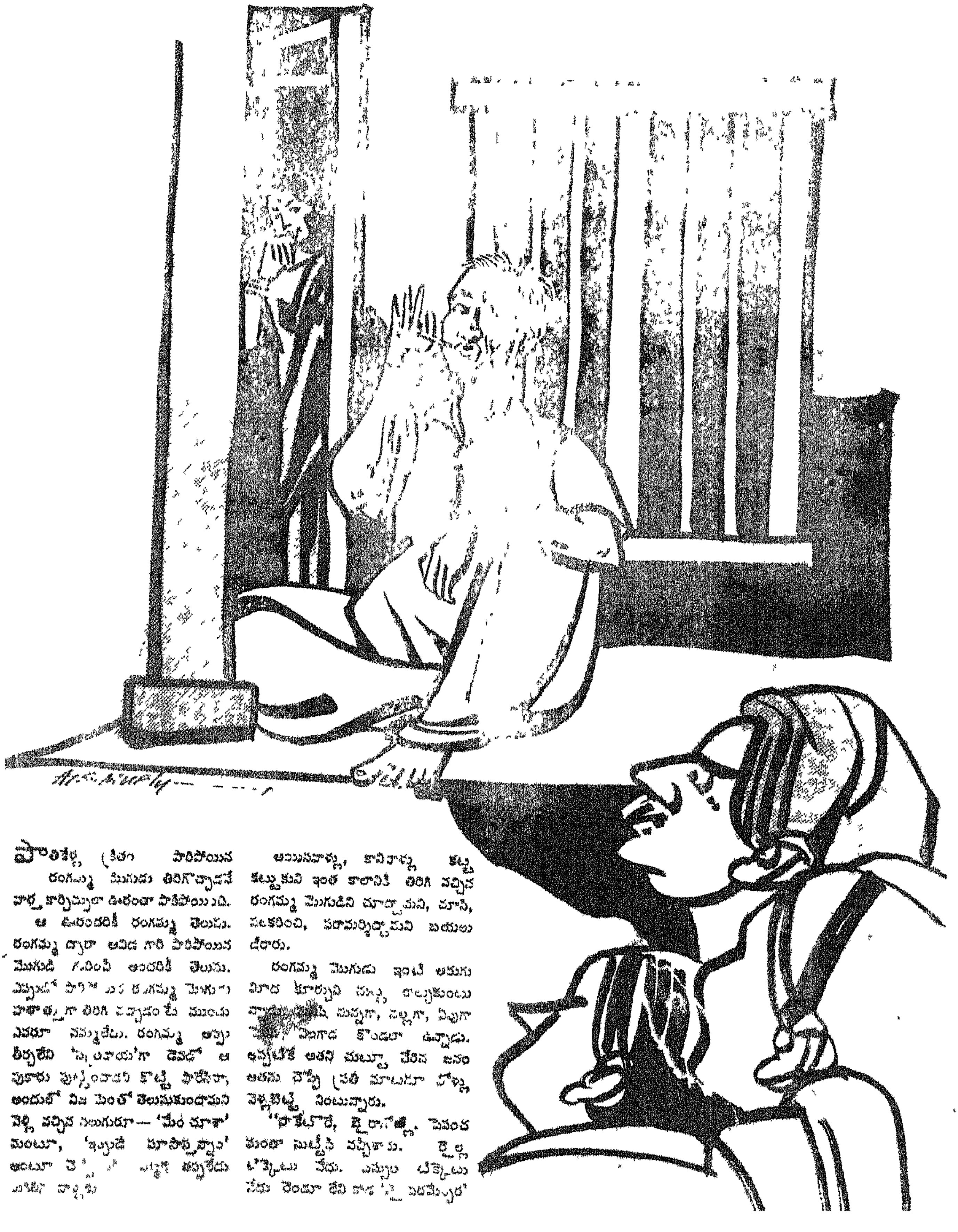

పాతికేళ్ళ క్రితం పారిపోయిన రంగమ్మ మొగుడు తిరిగొచ్చాడనే వార్త కార్చిచ్చులా ఊరంతా పాకిపోయింది.

ఆ ఊరందరికీ రంగమ్మ తెలుసు. రంగమ్మ ద్వారా ఆవిడ గారి పారిపోయిన మొగుడి గురించి అందరికీ తెలుసు. ఎప్పుడో పారిపోయిన రంగమ్మ మొగుడు హఠాత్తుగా తిరిగి వచ్చాడంటే ముందు ఎవరూ నమ్మలేదు. రంగమ్మ అప్పు తీర్చలేని 'స్వ[illegible]'గా దేవుడో ఆ పుకారు పుట్టించాడని కొట్టి పారేసినా, అందులో నిజమెంతో తెలుసుకుందామని వెళ్ళి వచ్చిన నలుగురూ — 'మేం చూశా'మంటూ, 'ఇప్పుడే చూసొస్తున్నాం' అంటూ చె[illegible] [illegible] చెప్పలేదు [illegible] వాళ్ళకి

అయినవాళ్ళు, కానివాళ్ళు కట్టకట్టుకుని ఇంత కాలానికి తిరిగి వచ్చిన రంగమ్మ మొగుడిని చూద్దామని, చూసి, పలకరించి, పరామర్శిద్దామని బయలు దేరారు.

రంగమ్మ మొగుడు ఇంటి అరుగు మీద కూర్చుని నవ్వు[illegible]కుంటు [illegible], నున్నగా, నల్లగా, ఏపుగా [illegible] పెనుగాడ కొండలా ఉన్నాడు. అప్పటికే అతని చుట్టూ చేరిన జనం అతను చెప్పే ప్రతి మాటనూ నోళ్ళు వెళ్ళబెట్టి వింటున్నారు.

"కాశీకెళ్ళొచ్చే, హై[illegible]. ప్రపంచ మంతా చుట్టేసి వచ్చేశాను. [illegible] [illegible] లేదు. ఎప్పుడు [illegible] నేను రెండూ లేని కాడ '[illegible]పరమేశ్వర'

అనేదీ గానీ లేదు. నువ్వు చెప్పిన ఆయుధ్యం దాటి గాని, — నీ పేరేమిటి?" అన్నాడు రంగమ్మ మొగుడు.

"మరింకేం తెలీకడుగుతాను—ఏమేమి చూసొచ్చావ్?" అంటూ ఎవరో తెలియక అడిగారు.

రంగమ్మ మొగుడు తాపీగా చుట్ట పీల్చి, గుప్ గుప్‌మని పొగ వదిలాడు. అతను చెప్పబోయే సమాచారం కోసం అందరూ చెవులు రిక్కించి చూస్తున్నారు.

"ఒక్కటనేముంది! దేశమంతా తిరిగేశాను. చెప్పనట్లుం చూశాను... మధుర, తిరుచెంద్రం, మైసూరు, బొంబాయి, ఢిల్లీ, కలకత్తా, రామేశ్వరం — అన్నీ తిరిగాను" అన్నాడు.

"అన్నన్నా. పిచ్చోళ్లంటి మాట లేటి? భూమి చుట్టొచ్చ్యుంటావా" అన్నారెవరో.

రంగమ్మ మొగుడు నవ్వేశాడు. "చెప్పనా మరి! నా మనసొకటి మనుకున్నాను. భూమి చుట్టేసి ఎళ్ళిపోవాలని ... మాట అనుకున్నానేటి? దాని కెంతుందాలి? ఏం చేస్తాం. అయితేర్లకేసి ఇశాకపట్నం కాడ్నుంచి రామేశ్వరమెళ్లటానికి నా కెంత ఇదై పోవాలనుకున్నావ్? అయ్యా ఆ బాబే లేకుంటే, ... ఎక్కెళ్లిపోయి, తిరిగొచ్చి ... దొంగముండ కొడుకున్లై పోదును. ఎంటుకూ ... వినవచ్చే సేముందు. జగమంతా దుండులట్టి 'ఒరే, సెంద్రిగా, నువ్వు బైరాగోడివిరా' అని మరలవ రామండ బట్టి, గుండం ఇదిపో ఇచ్చేసినా దణ్ణమాటే గాని, లేకుంటే నా బతు కేటయ్యిండేదో!" అన్నాడు.

రంగమ్మ మొగుడి మాటలతో అందరికీ ఉత్సాహం వచ్చింది. "ఆస లేటయింది, సెంద్రయ్యన్నా?" అంటూ అడిగారు, కోరస్‌గా చాలామంది.

రంగమ్మ మొగుడు ఆరిపోయిన చుట్టను అవతలకు పారేసి, రువ్వుకున్న ఉమ్మి, "ఏ మెరవ పుగాకు. ఈ రోజుల్లు కుర్రాయాళ్ళలాగా పుగాక్కూడా చచ్చుబడిపోయింది. తాగితే లంక పుగాకు చుట్ట తాగాలి. దాన్ని! ఏం మజా గుంటది? తాటిపెండంత చుట్ట కట్టి ఒక్కసారి ఎలిగిస్తే, అడవి కాలినట్లు మొత్తం తగలబడేది ఖర్చౌతుంది? పేటికే లేనంత ముక్కని మారు పోల్చలేదు కోసాం. ఆ రోజుల్లు చుట్ట ముట్టిస్తే గుండె జ్ఞాపించాలా!" అన్నాడు.

"దానికేటి గాని, ఆపైనా రో నేటయింది?" ఉండబట్టలేక ఎవరో అడిగారు.

అడిగిన వ్యక్తి వైపు మాటగా చూశాడు రంగమ్మ మొగుడు. "ఒరే, నాకు తెలిసి కడుగుతాను నీపేరేటా?" అంటూ అడిగాడు.

ఆ వ్యక్తి కొంచెం తడబడ్డాడు.

"ఒరేటా, నే నేటి పోలీసోడి ననుకున్నావేటి, దొంగ కేసులు బనాయించడానికి. నువ్వు కేట్లుకి కేటు వైనా నా కాడ ఆ ఎయ్యం ఏద్దు. పేర్చెప్పమంటే — దానిబ్బ, గింగిర్లాడి పోతన్నవు గుంటడు. తొందర జాస్తి, తక్కువేం కాదు" అన్నాడు రంగమ్మ మొగుడు, కినుక్కుని నవ్వి.

దానితో అతనికి ధైర్యం వచ్చినట్లుంది, "చెప్తాకేం. నా పేరు రావుడు. సత్తెంనాయుడుగోరి బ్బాయిని" అన్నాడు ధీమాగా.

"ఆర్నీ! సత్తెంబాబాయి కొడుకు వట్రా? నా నెళ్లిన్నాటికి సువ్వింకా మీ యమ్మ కడుపుల బడలేదు. మీ యన్నొక డుండాల కదూ?" అంటూ అడిగాడు.

"మరే. ఉన్నాడు. నీ కాయ నెరికేనటి?" సంబరంగా అడిగాడు రావుడు.

"ఒక్కసారి మరిసి ... పోయిందంటే ... అప్పుడాడు గుద్దల్లేకుండా ... తిరుగుతుండేవాడ కూకొని, మీ అయ్య నాకొచ్చి పోతా ఉండే, ఎన్నోగ్గని ... చేసేవాడు. ఇప్పుడేడకే—బాగా పెద్దోడయిపోయుంటాడు" అన్నాడు రంగమ్మ మొగుడు.

అతని జ్ఞాపకానికి అక్కడ చేరిన యావన్మంది ఆశ్చర్యపోయారు.

"ఊరుమ్మోబడి ఆయన కతొగ్గేశాను. ఆ రో జేటయింది అదనేటి?" అంటూ నవ్వాడు.

"మరేమరే. ఏటయ్యిందేటయ్యింది?" అందరూ ఒక్కసారి అడిగేశారు.

రంగమ్మ మొగుడు గొంతు సవరించుకున్నాడు.

"అయ్యాల ఇశాకపట్నంనో రేలు బం డెక్కాను. నా మనసు కాశ్మీరమెళ్లిపోదామనుకుని బండెక్కాను. బండయితే ఎక్కేశాను గాని, అది చెప్పనట్లుం ఎళ్లే బండట. నర్లే, ఊర్లు తిరిగే నన్నాసి కే దయి లేటయింది! కాశ్మీరం కాపోతే రామేశ్వరం చూసొచ్చొచ్చనుకుని సంబరపడిపోయాను.

"నా సన్నాసి అవుతారం చూసి ఆ పెట్టెలున్నోళ్లు అందరూ ఎంతో ఇదిగా మసులుకున్నార్లే. ఈ రోజున్నన్నానుకున్నారేటి? నన్నా పోదపుపిస్తే డిబర కుక్కని మీది కొగ్గేదానికి?

"జేతకాలు సూదమని కొందరు, మంత్రాలొచ్చునని కొందరు, యావారిమ్మని, తాపీజం టే ఇప్పించండని—

ఎమ్. వి. ఆర్.
రాధాకృష్ణ

అందరూ ఎగబడిపోయారు. అల్లందరికీ నా దగ్గరున్న ఒక్కొక్కటీ ఏసిస్తున్నా. ఇంతలో వొచ్చాడు టిక్కెట్టోడు. చూడబోతే సుద్ద తిక్కోడిలా గున్నాడు. నాకు టిక్కెటేటయ్యా, బైరాగోణ్ని— అంటూ చెప్పి చూసినా. ఇనుకుంటేనా? పోలీసోళ్ల కొప్పజెప్పేస్తానని ఎగ్గిరుక్కుకున్నాడు. ఏటి సెయ్యాలో తోచక కళ్లప్పగించేశాను.

"అప్పుడా బాబు రంగంలో కొచ్చారు. 'చూడయ్యా, టి. టి. అరి డబ్బులిస్తే నువ్వుచ్చుకుంటావుగావి, ఆరినొగ్గెయ్' అంటూ ఆగ్నేపించేరు. అంతే. అంత పెద్ద కబుర్లు చెప్పినోడుకూడా పిల్లయిపోయాడు. ఆ బాబుకాడ డబ్బులుచ్చుకోడానికి ఆడేటి గుండా, పెరువా? ఆహా తెలవ నదగా తాను. ఆ బాబంటే అలనాడోడేటి, టిక్కెట్టోడి నెట్టుక్కోడానికి? ఆ బాబు నవ్వుతుంటె, పెద్దోళ్ల దండ వెట్టాలనిపించింది.

"ఆ బాబు ఆరడుగు లెత్తున్నాడు. సిలుకు పంచి, సిలుకు చొక్కా, జేబ్ కండువా, వేలికి ఆయి ఉంగిరాలు, బారంత మీసం— అబ్బో! అద్దెపోర్లించాలంటే, నా గొప్ప కా (రావాల ముందుకి.

"టి. టి. ఊడ దొగ్గిపోనా ఆరన్నాడిగారు— 'ఎక్కడికి పోతన్నా?' 'రామేశ్వరం ఎళ్ళాలనుకుంటున్నా' నని చెప్పా. 'అట్లయితే ముందు మా ఊరొచ్చి ఆవ కెళ్లు. మా ఊర్లో ఇంతవరకు సామిలోళ్లెవరూ రాలేదు. మా ఊరోళ్ళతో చెప్పి నీకు దారి కర్చుకు ఇప్పిస్తాను' న్నారు. నాకు ఎంట రామేశ్వరం ఎళ్లిపోవాలని తొందరగున్నా, ఆ బాబు మాట కాదన్లేక ఆరూ రెళ్ళాను.

"సెప్తే నమ్మరుగాని— అది ఊరా? మహారాజ్లా ఉన్నాయి. ఎందుకు? కాశ్మీ బూడిద పూసి ఒక్క బైరాగోడి ఒంటికి సొందు. అది ఊరంటే నాకు నమ్మకం కుదర్లేదు. కాని, ఆ బాబు చెప్పి న్తర్వాత నమ్మక తప్పలేదు. కాశ్మీరం నాకుంది. అంతకు ముందు ఎప్పుడైనా కాశ్మీరం చూడకపోతే, అట్టా ఆ ఊళ్లో ఒగ్గేసి, ఇదే కాశ్మీరమని చెప్తే నచ్చినట్లు నమ్మేస్తాడు. అలాగుం దది.

"ఆ ఊర్లో నాలుగు రోజు లుండి పొయ్యాను. ఆ బాబు నా కన్ని సదుపాయాలు దగ్గరుండి చేయించారు. ఊరోళ్ళంతా ఎగబడి జాతా ర్చుప్పు. ఏబులాదు లిచ్చి, తాపీజు లిచ్చి, అన్ని కేసులా కబుర్లు చెప్పి గడిపేశాను.

"ఇదంతా ఏటే, బాబూ? తవరు నమ్మ మరీ గొప్పోణ్ణి చేసేశారు. నాకు

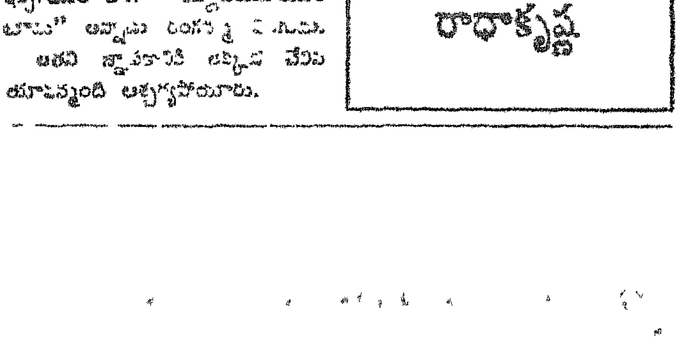

వెలుది వెల్లువ
ఫొటో— ఉమ (తెనాలి)

మామ్మూళ్ళు బైరాగోళ్ళే — అన్నాను. [illegible] చెప్పద్దారు. 'బైరాగోళ్ళయితే కూడా [illegible], చిన్నోళ్ళు తేడా. అంద [illegible]. అదే సోషలిజమంటే' అన్నారు.

"అయిన మాటల్లో అర్థం కాలా! 'సోషలిజమంటే ఏటండి బాబూ' అంటూ [illegible]. అను [illegible]. [illegible] అప్పులాగ [illegible], [illegible] మాటలాడేస్తున్నారు. మంచో [illegible] అన్నారు [illegible]!"

"[illegible] ఏటి [illegible] [illegible]."

"[illegible] నాకు తెలియనిగాని, [illegible] సుకున్నావేటి? [illegible] కుండ, మనిషిలో మాటాడిస్తే — నా కనిపే ఒప్పమంటు" అన్నాడు రంగమ్మ మొగుడు విరాగ్గ!

ఒక్కాక చిన్న వాక్యంలా రావుడిని చెప్పద్దారు. ఇవాళ మట్టి ముట్టింది, రంగమ్మ మొగుడు తిరిగి మొదలు పెట్టాడు.

"ఆ బాబు. . . ఆ రోజు అన్ని పండాలిచి నో చ్చేటట్టు చెప్పారు.

'సోషలిజమంటే ఈ భూమ్మీద పుట్టినోళ్ళంతా ఒక్కలాగే ఉండాలి. తేడా ఒక్క ఉండకూడదు. అందరికీ కూడుండాలి. గుడ్డుండాలి. ఇల్లుండాలి. కట్టు కుప్ప పెట్టుండాలి. ఇద్దరికి తక్కువ లేకుండ పిల్లలుండాలి. అదీ కత' అన్నారు.

'ఈ సోషలిజం రావాలంటే ఏటవుద్ది?' అనడిగాను. ఆరు మళ్ళీ నవ్వేశారు. 'త్యాగం వస్తది. త్యాగమంటే తెలుసా నీకు? ఒకళ్ళోకరు మేకల్ని పరుక్కుపుట్టున్న పరుక్కోడమన్న మాట' అన్నారు. 'అమ్మ బాబోయ్! వదులుకోవడమే!' అన్నా నేను భయంగా.

'అప్పుడే అది రాదులే. అంత భయపడ వాకు. అయినా, బైరాగోడివి నీ కేటి భయం! త్యాగమంటే, డబ్బున్నోడు భయపడాల' అన్నా రాయన.

'డబ్బున్నోడికి భయమేంటి, బాబూ? డబ్బున్నోళ్ళు డబ్బెట్టి అందర్ని పడేంచి గల్రు. డబ్బెట్టి పోలీసోళ్ళను కుక్కల్లాగా కాపలా ఎట్టుకుని మారాజుల్లా బతికే గల్రు. ఏదొచ్చినా నచ్చినోళ్ళం పేదోళ్ళమే గదా' అన్నా నేను.

ఆరు నిండా నవ్వేశారు. 'ఏటో అనుకున్నాను గాని, తెలివి బాగానే వున్నాదిరా, బైరాగీ. అందుకే ఇటువంటి త్యాగాలు రాకుండా గవర్నమెంటోడు మంచి బందో బస్తు చేశారు. అయినా, సెపురోళ్ళ గోళ్ళ తప్పించి ఇంకేటీ లేని పెజలు త్యాగం చేసుగలరా?' అన్నారు.

అదెలాగని నే నడక్కుండా ఆరే చెప్పా రంతా!

'ఈ దేశంల త్యాగాల గురించి మాటా డ్డం మహా పాపం. త్యాగమంటే మనోళ్ళ కొక్కటే అరదం. ఆటో [illegible] డబ్బుగోళ్ళ [illegible] కట్టడం.

బతుకున్నీ [illegible] చేసినా [illegible]. తిరిగి మ వ్వేదయినా సిద్దపాసుకుంటే అదీ త్యాగం. స్వతంత్రపుదానికి కొట్లు కున్నాం. ఆడ పెళ్ళెందుకు నీ కాడ [illegible]. అందుకని, ఎవడో జైల్లా కుక్కిన [illegible] గని, 'త్యాగి, అన్నేయుం' [illegible] కాదుడా! [illegible] సోషలిజానికి త్యాగం [illegible]. [illegible] పిల్లలెందుకు [illegible] బతుకే.

'డబ్బున్నోడు ఖూనీ చేస్సి, సెయుతేదని సాక్ష్యం పెట్టి, ఆ కేసు నీ మీద బనాయించేసీగలడు. ఒకేళ, ఆడు జైలు కెళ్ళినా, ఆడికి 'ఏ' క్లాసిస్తారు. నువ్వు గనక జైలు మూవ్వావని ఊరికినే ఎళ్ళినా నిన్ను 'సి' క్లాసులు దోసి, లాఠీలతో కొట్టి ఒళ్ళు గుల్ల జేస్తారు.

'డబ్బునోడికి బడితే సలాం కొడతాడు. నిన్ను కోరుటు గుమాస్తాగాడి కుక్కయినా సాసనివ్వదు.

'అందుకే అందరూ దేశభక్తు లైపోవాల.

అంటే ఏటో తెల్సా నీకు?

తెలిస్తేలే— నే జెప్తా ఇనుకో.

బతాల్స పనుకు ఇంత కమ్మిన్యా కిమ్మనకూడదు. ఇదేం అన్యాయం—అనడిగా వనుకో— అదే త్యాగం.

ఎవ్వడే న స్వాంత కట్టాల, నువ్వు కట్టుగుడ్డ లేదా అప్పుడి వచ్చేసోడికి అవసరం. కట్టుడమే నీ యూటీ. నువ్వు తెక్కువోళ్ళున్నాయని అల్లరిస్తే అది దేశద్రోహం.

'ఈ దేశంల పేదో డుండకూడదు. అందుకని పేల్లావోళ్ళకు అందరూ డబ్బుయినా పంపించుకోవాలి; లేదా ధైర్యముకింద పేకైనా దిట్టేయ్యాలి. లేకపోతే అర్ని తీసుకెళ్ళి అండమాన్లో సముద్రంకాడ పంపేత్తారు' అన్నారు.

'అంటే తెలవక అడుగుతా — భూములున్నోళ్ళ కాడ అవన్నీ పీకేసు కుంటారేటి?' అనడిగాను. దాని కాయ నేటన్నారో తెల్సా?

'ఒరే, బైరాగీ! పొట్టింతే వోడు మనో డైతే ఎక్కడుంటే ఏటయిందిరా? భూముల్నీ మనకెట్టా, భూముల్నీ ఉంచుకుండాలని గంగపుత్రం [illegible] అనుకున్నారు గాని— ఏటి? ఎవ్వడి భూముల్నీ సుకున్నారు? అదికాక, ఎంత [illegible] [illegible] [illegible] 'దొంగనోట్ల' [illegible] బాగునేస్తారంట— [illegible] డట! ఆలాగుం దిది.

'భూములున్న [illegible] అది [illegible] సొంతకి, మనకే [illegible] అదే సాగాలా.

[illegible], ఇదేనా [illegible]
సోషలిజమంటే, నా [illegible]

లేనోడు [illegible] ఉన్నోడిని [illegible]. లేనోళ్ళ అంటూ గొప్పోళ్ళే ఉండాలి. మిగిలినోళ్ళ అంతా పేదోళ్ళే ఉండాలి. ఆగి నవో వంటే.

'పెజలందరూ గొప్పోళ్ళయిపోవాలా. అందుకని అందర్నీ పేదోళ్ళగా చేసి తీరాలన్న మాట!

యుద్ధమొస్తే ఎందరో సచ్చారు. సచ్చినోళ్ళలో సిపాయుంటాడు, జవాను ఉంటాడు.

సా వందరికీ ఒక్కటే. అదీ సోషలిజ మంటే!

మన నాయకుడు పెద్దోడైనా, పిన్నోడైనా ఆడు బతికేది మనలాట్లోళ్ళ మీదే.

పెద్ద నాయకుడు పెద్దోళ్ళ మీద, చిన్నోడు పేదోళ్ళమీద [illegible] అందరూ పేదోళ్ళ [illegible] కొట్టి బతుకు తారు.

అసలైన సోషలిజమంటే, అదన్న మాట!

నీ కో [illegible] చెప్తా ఇనుకో! డబ్బున్నోడు [illegible] పొగల్లు, [illegible] డబ్బున్నోడు కాదు. కొండమీది మంచి దొర్కడ మంచ [illegible]. కొండెక్కిన వంటే పేదోడు [illegible] అడు కాన్నం [illegible] కొండెక్కా లాడు.

కన్నులు పాపల్ని కంటాయి.

పాపలే కన్నుల్ని మింగుతాయి.

కానయితే కన్నులకి జనమ నిచ్చిన దేవుడే పాపల్ని పుట్టించాడు. అంటే ఏటనుకుంటున్నావ్? కన్నులు నోటిగ పోకుండా పాపలయ్యా మంటాయి. కన్నుల్నొగ్గేస్తే అవి బతికొంచి పాపల్ని మింగేస్తానంటాయి. అది గోలం.

కాని, పెద్దోడు సుకంగ బతకాలంటే ఆడి సేవకు పుడానికి కూలోడుండాల. అందుకని, కూలోడు పెద్దోడయిపోడానికి బుద్ధున్న గొప్పోడెవడూ ఒప్పుకోడు.

ఇగాని చెప్పుకుంటూ పోతే, కాశీ [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] అన్నారు దబ్బిప్పి.

ఆరు నా పెళ్ళి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] రంగమ్మ [illegible] పచ్చింది.

"[illegible] [illegible] అన్నేయాగ [illegible] ఎళ్ళిపోతావని ఇప్పుడు చెప్పిస్తున్ది" అన్నారు, ఆయన నవ్వుతూ అపేక్షయంగా చూస్తూ.

రంగమ్మ కొత్త పెళ్ళికూతుర్లా, సిగ్గు పడింది.

• • •

ఆ మరువాడు — ఎప్పటిలాగానే తెల్లవారింది.

కాని, ఎప్పటిలాంటి ప్రమదే లేదా ఆ ఊరివాళ్ళు.

రంగమ్మ పెంకు లెగిరిపోయేలా కేక లేస్తూంది.

"దొంగముండానోడు దగా చేశాడు. ముగుణ్ణి [illegible] [illegible], మురుగుం ఉద్యోగం [illegible] పోయ్యాడు. రంగమ్మ, [illegible], [illegible] కష్టం [illegible] పంపించవలసి అంతా పొయ్యాకెళ్ళిపోయాడు. దొంగముండా, అడి బుర్ర, అది కుళ్ళి కాకులు పొడవ" అంటూ అరుస్తోంది రంగమ్మ!

ఆరో విధంగా సానుభూతి వ్యక్త పరిచారు.

'ఆ దేవదోగాడి రంగమ్మకే సోషలిజం నేర్పాడు. బాగా పాస్తు సేశాడు' అను కున్నారు కొందరు, లోలోపల.

తనుకు రాకపోయినా, రంగమ్మ దగ్గ డబ్బుదిక్కూడా పోయి, ఆమెకూడా తమ లాగే దిగజారిపోయి [illegible] గాని [illegible] మంది. ✻